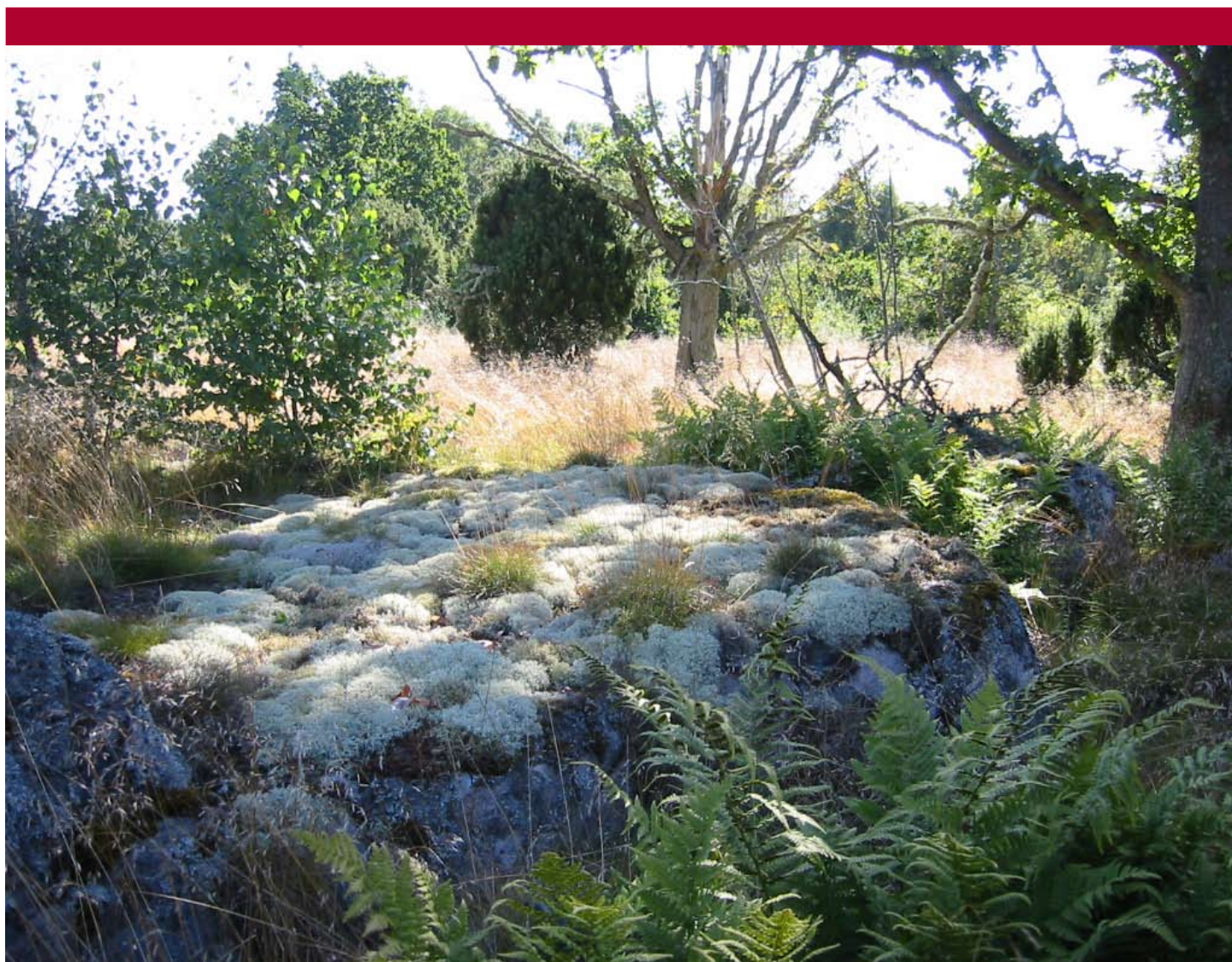

Lavar på Jordö

Rapport: 2010:02

Rapportnamn: Lavar på Jordö

Utgåva: Endast publicerad på webben.

Utgivare: Länsstyrelsen Blekinge län, 371 86 Karlskrona

Hemsida: www.lansstyrelsen.se/blekinge

Dnr: 511-1080-09

ISSN: 1651-8527

Författare: Lars Fröberg , Mattias Lif

Kontaktperson: Åke Widgren ake.vidgren@lansstyrelsen.se

Layout: Annika Lydänge

Foto: Omslag: Ingegerd Erlandsson

Länsstyrelsen rapporter: www.lansstyrelsen.se/blekinge/Publikationer

Kartor: © Lantmäteriet 2004 Dnr: 106-2004/188

Författaren svarar själv för de bedömningar och slutsatser som förs fram i rapporten, och de kan ej åberopas som Länsstyrelsens ställningstagande.

© Länsstyrelsen Blekinge län

Innehållsförteckning

Förord	4
Del 1. Sten- och jordlavar på Jordö	5
Inledning	5
Lokaler	6
Resultat och diskussion	8
Referenser	8
Del 2. Trädlevande lavar på Jordö	9
Inledning	9
Resultat	9
Diskussion	11
Referenser	11
Bilaga 1. Förteckning över sten- och jordlavar funna på Jordö	12
Bilaga 2. Fyndkartor med trädlevande lavar, mossor och svampar funna på Jordö	14

Förord

Denna rapport baseras på två inventeringar. Dels en inventering av sten- och jordlavar som genomfördes den 25 juli 2009 av Lars Fröberg, dels en inventeringen av skyddsvärda träd som genomfördes mellan 21 oktober och 12 november 2008 av Mattias Lif och Sofie Willman.

Jordö är en halvö vid västra delen av Almö som ligger i norra delen av Listerby skärgård. Området är troligtvis ett av de artrikaste områdena i länet beträffande trädlevande organismer som lavar, svampar och mossor. I området finns stora förekomster av gamla grova träd, främst ek, som gör att många rödlistade arter påträffats här.

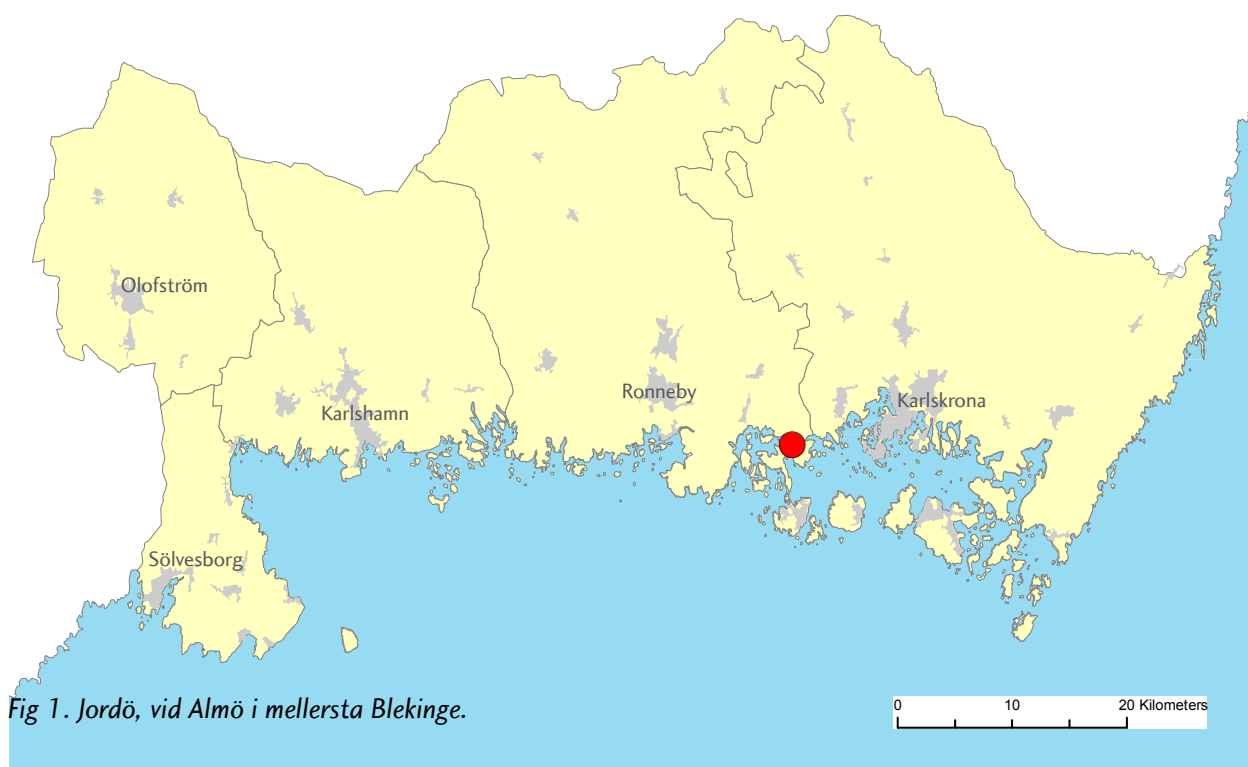

Fig 1. Jordö, vid Almö i mellersta Blekinge.

Del 1.

Sten- och jordlavar på Jordö

Inledning

De sten- och jordlevande lavarna inventerades inom fastigheten Jordö 1:1, i nordvästra delen av Almö, Listerby sn. den 25 juli 2009 av Lars Fröberg. Området är ca 30 hektar, faller geologiskt inom den blekingska kustgnejsen och består huvudsakligen av vidsträckta hållmarker blandat med talldungar.

I norr ligger ett övergivet stenbrott med både skuggiga lodytor och solexponerad stenskravel. I söder når området havsstranden, som huvudsakligen består av vass- och sävbälten, men med några enstaka strandblock som också inventerades. Slutligen undersöktes några block i en lövdunge, samt vid en grusvägkant.

Ulf Arup har varit behjälpig med konfirmering/ombestämning av osäkert bestämt material. Insamlat material kommer att bevaras på Lunds Botaniska museum (LD). De vetenskapliga namnen följer Santesson m.fl. (2004).

Lokaler

1: (RN: 6225193 1476856)

Hällområde, svagt sluttande åt norr, med några större block.

2: (RN 6225169 1476850)

Trädbeskuggade, sydvända lodytor i gammalt brott.

3: (RN: 6225144 1476833)

Ljusexponerat stenskravel från brott.

4: (RN: 6225140 1476827)

Trädbeskuggad västvänd lodyta samt block

5: (RN: 6225106 1476766)

Ljusexponerad stenmur

6: (RN: 6224869 1476998)

Trampad hällmark längs stigen

7: (RN: 6224478 1476955)

Halvskuggade block intill grusväg.

8: (RN: 6224653 1476688)

Beskuggat, mossigt block i ekdunge.

9: (RN: 6224556 1476688)

Strandblock från vattenlinjen till ca 1 m över vattenlinjen.

10: (RN: 6224793 1476589)

Nederdelen av svagt sydvästsluttande hällmark, delvis trampat.

11: (RN: 6224957 1476659)

Hällmark i ett höjdområde.

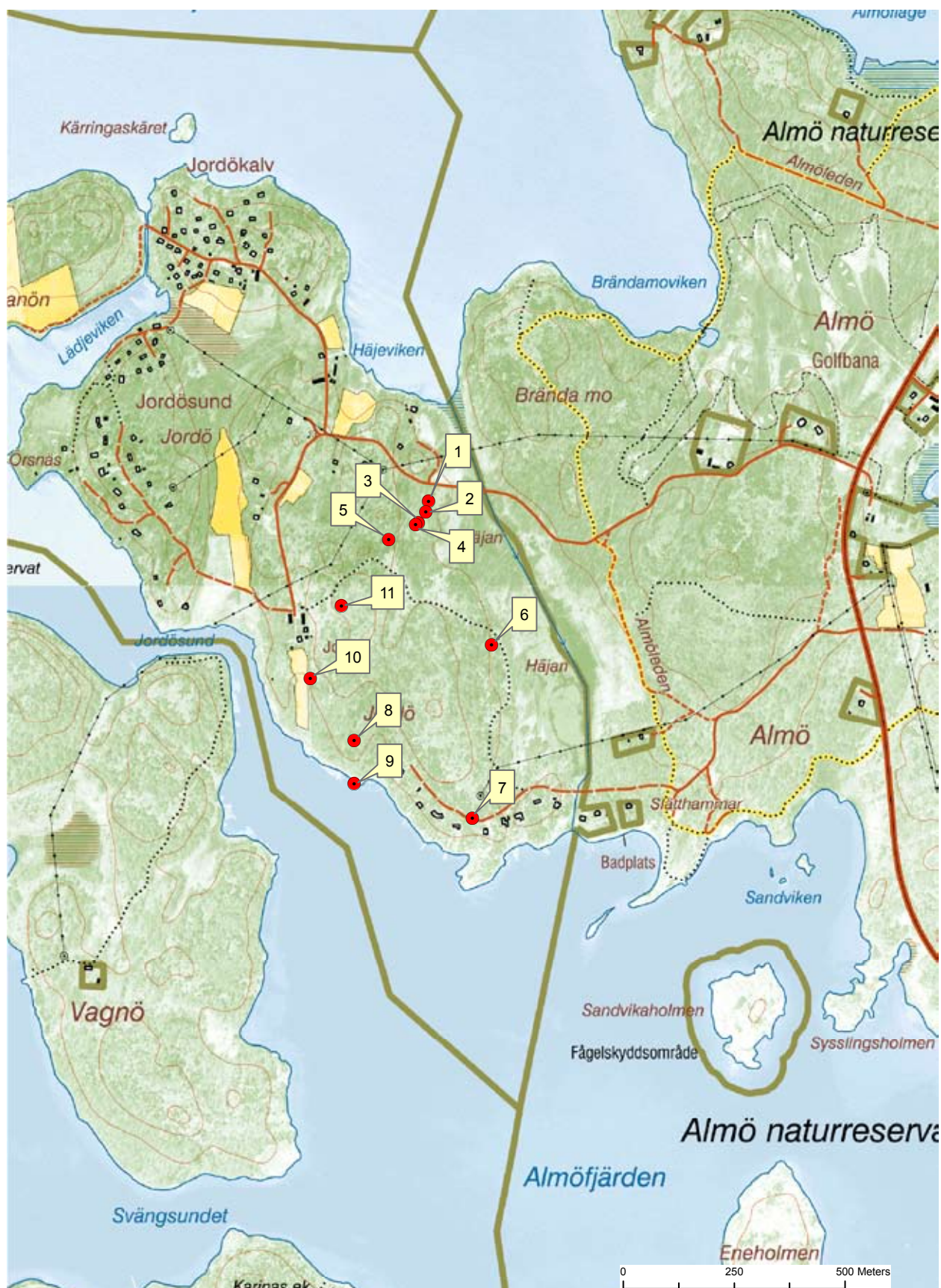

Fig. 2. Lokaler där sten- och jordlavar inventerats på Jordö.

Resultat och diskussion

Totalt hittades 67 arter, varav 59 växte direkt på sten och 8 växte på ett tunt jordlager ovanpå stenhällar. Fyra arter är nya för Blekinge, nämligen *Arthonia varians*, *Fuscidea praeruptorum* mjölk-lipplav, *Lecanora orosthea* och *Lepraria borealis* ljus rosettmjöllav; om bestämningen av *Lecidea swartzoidea* är riktig så är den också ny för landskapet (Arup & Hultengren 2000, Santesson m.fl. 2004). En artlista bifogas i tabell 3 i Bilaga 1 med lokalangivelser enligt markeringarna i figur 2.

De flesta arterna som hittades är triviala stenlevande lavar, och de arter som hittades som nya för landskapet är troligen mycket förbisedda även om någon av de dem kan visa sig vara ovanlig. Vid en inventering av stenlevande lavar i Halland (Arup 2006) gjordes en lista över arter som bedömdes som ovanliga där, men ingen av de arterna hittades vid Jordö. Däremot kan *Lecidea swartzoidea*, som inte hittades i Hallandsinventeringen betraktas som ovanlig, eftersom den tidigare endast är känd i Värmland och Jämtland.

Artantalet kan bedömas som relativt högt. Vid en inventering av stenlavar på Tärnö hittades 64 arter (Fröberg 2000), vilket bör jämföras med de 59 arter som växte direkt på sten vid denna inventering, trots att Tärnö-inventeringen omfattade ett större område med mer varierat substrat (både gnejs och diabas). Vid inventeringen i Halland, inventerades 82 lokaler varav ca 20 hade ett artantal på över 60 arter (Arup 2006).

Jordö hyser rikligt med exponerad silikatsten av varierad typ, och även om inga rödlistade eller andra sällsynta arter med säkerhet hittades är det skyddsvärt p.g.a. ett relativt högt antal lavar. Området inventerades under en dag, och det vore även av intresse att utföra en närmare undersökning av stenlavfloran, speciellt kring det gamla brottet i den norra delen.

Referenser

Arup, U. 2006: *Mark- och stenlevande lavar i naturskyddade område i Hallands län*. Länsstyrelsen i Hallands län, medd. 2006: 5.

Arup, U. & Hultengren, S. 2000: *Landskapskatalog för lavar i södra och mellersta Sverige*. Naturcentrum, Stenungsund.

Fröberg, L. 2000: *The lichen flora on gneiss and diabase on Tärnö, SE Sweden*. Graphis Scripta 12: 3-8.

Santesson, R., Moberg, R., Nordin, A., Tønsberg, T. & Vitikainen, O. 2004: *Lichen-forming and lichenicolous fungi of Fennoscandia*. Uppsala universitet.

Del 2.

Trädlevande lavar på Jordö

Inledning

Länsstyrelsen i Blekinge har sedan 2005 inventerat träd inom "Åtgärdsprogrammet för skyddsvärda träd i kulturlandskapet". Vid inventeringen registreras grova träd (med en brösthöjdsdiameter på minst 80cm), hålträd och döda träd (brösthöjdsdiameter minst 30cm) samt hamlade träd (oberoende av grovlek). Inventering syftar till att kartlägga var i landskapet höga naturvärden knutna till träd finns och var åtgärder (t.ex. friställning av värdefulla träd och/eller återupptagen hävd) är nödvändiga.

Därmed utgör inventeringen ett underlag för att prioritera kommande åtgärdsinsatser. Till varje

träd som registreras samlas det in data om trädets status, utseende, hålligheter och omgivning. Dessutom noteras förekomst av vissa epifytiska lavar och mossor samt svampar knuta till ved. De flesta av dessa är signalarter (se Nitare 2005) och/eller rödlistade arter (se Gärdenfors 2005).

Området inventerades under några dagar mellan 21 oktober och 12 november 2008 av Mattias Lif och Sofie Willman. Ett kort besök gjordes även 2009-05-08 av Mattias Lif.

Resultat

Totalt inventerades 298 skyddsvärda träd i området varav 44 träd var grova (d.v.s. har en brösthöjdsdiameter på minst 80cm). Det grävsta trädet, en ek, hade en omkrets på 532cm. 125 träd var döda; stående, liggande eller högfstubbar. 176 av träden hade hål, antingen "vanliga" hål eller bohål uthackade av hackspettar. 44 träd bedömdes ha behov av åtgärder och för 1/4 (11 st) av dessa är åtgärdsbehovet akut. På 72 av träden noterades en eller flera arter (se Tabell 1 och 2).

Lavar

Av de 14 noterade lavarerna är 9 arter rödlistade varav 5st som Sårbara (VU) och 4st som Missgynnade (NT). 10 av de funna arterna räknas som signalarter och en art har tidigare varit signalart. Som framgår av Tabell 1 är lavfynden främst funna på ek, alm och ask. Fyndplatserna för arterna framgår av kartorna i Bilaga 2.

Mossor och svampar

Två signalarter av mossor hittades och tre arter vedsvampar. Av svamparna är två rödlistade; tårticka är Starkt hotad (EN) och oxtungssvamp Missgynnad (NT). Både tårtickan och oxtungssvamp växte på den grävsta eken (532cm) som nämndes ovan.

Tabell 1. Lavar som hittades på träd på Jordö i samband med inventeringen av skyddsvärda träd. (Signal = Signalart, Rödl = Rödlistningskategori 2005).

Art	Vetenskapligt namn	Antal träd	Trädslag (antal)	Signal	Rödl
Blek kraterlav	<i>Gyalecta flotowii</i>	1	Alm		NT
Blyertslav	<i>Buellia violaceofusca</i>	8	Ek (6) Ask (1) Alm (1)		NT
Gammelekslav	<i>Lecanographa amylacea</i>	9	Ek	X	VU
Gammelgranslav	<i>Lecanactis abietina</i>	2	Ek	F.d.	
Grå skärelav	<i>Schismatomma decolorans</i>	22	Ek (21) Alm (1)	X	NT
Gulpudrad spiklav	<i>Calicium adpersum</i>	1	Ek	X	
Kornig nållav	<i>Chaenotheca chlorella</i>	1	Ek	X	
Liten sönderfallslav	<i>Bactrospora corticola</i>	4	Ek		VU
Lönnlav	<i>Bacidia rubella</i>	16	Alm (9) Ask (3) Lönn (4)	X	
Matt pricklav	<i>Arthonia pruinata</i>	3	Ek	X	VU
Rosa lundlav	<i>Bacidia rosella</i>	3	Alm	X	NT
Rostfläck	<i>Arthonia vinosa</i>	3	Ek	X	
Savlundlav	<i>Bacidia incompta</i>	3	Alm		VU
Ädelkronlav	<i>Pachyphiale carneola</i>	22	Alm (11) Ask (11)	X	VU

Tabell 2. Mossor och vedlevande svampar som hittades på träd på Jordö i samband med inventeringen av skyddsvärda träd. (Signal = Signalart, Rödl = Rödlistningskategori 2005).

Art	Vetenskapligt namn	Antal träd	Trädslag (antal)	Signal	Rödl
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	1	Ask	X	
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	8	Alm (4) Ek (2) Lönn (2)	X	
Ekticka	<i>Phellinus robustus</i>	6	Ek		
Oxtungsvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	2	Ek	X	NT
Tårticka	<i>Inonotus dryadeus</i>	1	Ek	X	EN

Diskussion

Det inventerade området av Jordö består omväxlande av hållmarker, enbuskmarker, stråk med träd samt mindre skogsbestånd. Flera gamla stenbrott finns i området. Stora delar av hållmarkerna är öppna, andra delar är bevuxna eller kringgärdade av bitvis mycket täta enebuskage. Krattekar finns lite spritt på hållarna. Området har betats, troligen extensivt, fram tills för ett par/några årtionden sedan.

Inventeringen av skyddsvärda träd i sig visar att det finns en stor ansamling av skyddsvärda träd i området. Ek är det dominerande trädslaget – av de 44 grova träden var alla ekar utom ett. Den sydvästra delen av området är mer slutet och där finns ett stort inslag av gamla, senvuxna almar.

Artfynden från trädinventeringen visar på att området har mycket höga naturvärden knutna till värdefulla träd. Arter som gammelekslav, matt pricklav, grå skärelav och tårticka indikerar att området har haft en lång historisk kontinuitet av gamla grova jätteekar. Fynden av savlundlav, ädelkronlav, rosa lundlav och blek kraterlav på almar i det mer slutna partiet i sydvästra delen visar på ädellövskog med hög och jämn luftfuktighet samt en lång kontinuitet av gamla träd.

Riktigt intressant var de fynd av ädelkronlav som gjordes på askar i ett ganska tätt och högt (4-5m) buskage av främst enbuskar mellan den öppna

hållmarken och vägen i söder. På 11 stycken senvuxna askar (19-53cm i diameter) växer det ädelkronlav, nästan ner till basen på vissa av träden. Det är en miljö, ett substrat (ask) och ett växtsätt som inte är omnämnd i de beskrivningar som finns för laven.

Det ska framlyftas att detta inte var en riktad artinventering, utan fynd som noterades i samband med inventering av skyddsvärda träd. De under dessa förutsättningar rikliga fynden av signalarter och rödlistade arter tyder på att det kan finnas fler sällsynta och hotade arter av lavar eller arter inom andra organismgrupper i området.

Jordö ligger mellan (de nästan anslutande) naturreservaten Almö och Listerby skärgård i vilka det finns mycket höga naturvärden knutna till träd i mer eller mindre öppna ekhagmarker. Strax norr om Jordö finns områden (naturreservat/N2000-områden) som Kvalmsö, Vambåsanäs, Vambåsa hagmarker och Tromtö vilka tillsammans bildar en av Sveriges absolut mest värdefulla värdeetraker vad gäller eklandskap! De naturvärden som finns på Jordö har alla förutsättningar att finnas kvar och utvecklas med väl avvägda skötselinsatser.

Referenser

Gärdenfors, U. (ed.) 2005. Rödlistade arter i Sverige. ArtDatabanken, SLU, Uppsala

Nitare, J. (ed.) 2005. Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. 3e upplagan. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Bilaga 1. Jord- och stenlavar funna på Jordö

Tabell 3. Förteckning över alla funna sten- och jordlavar på Jordö, Listerby sn. Lokaler (1–11) redovisas i tabellen. De lokaler där en yta större än 10 m² inventerades, gjordes en frekvensbedömning (1 = sparsamt; 2 = rikligt); för övriga lokaler noterades endast förekomst (+). Lokal 1 är delad i förekomst på block (1b) och håll (1h); lokal 9 är delad i förekomst ca 1 m ovanför vattenlinjen (9l) och förekomst vid eller strax ovan vattenlinjen (9v). *Arthonia cf. varians* liknar denna art, men saknade sporer och konidier; *Lecidea cf. swartzioidea* stämmer bra med beskrivningarna i lavflorama, men kunde inte säkert konfirmeras eftersom vi saknar jämförelsematerial på Botaniska museet i Lund; *Porpidia sp.* kan möjligen motsvara *P. cinereoatra* men materialet är för dåligt utvecklat för en säker bestämning. Det. UA = material konfirmerat eller ombestämt av U. Arup.

Art	1b	1h	2	3	4	5	6	7	8	9l	9v	10	11
<i>Acarospora fuscata</i> brun spricklav	+	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-
<i>Anapychia runcinata</i> brun franslav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Arctoparmelia incurva</i> krumlav	+	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>Arthonia cf. varians</i> (på <i>Lecanora rupicola</i>)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Aspicilia cinerea</i> grästenslav	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
<i>Aspicilia laevata</i>	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Caloplaca marina</i> strandorangelav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
<i>Caloplaca scopularis</i> klipporangelav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>Candelariella vitellina</i> ägglav	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Catillaria chalybeia</i> strandkollav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>Cladonia arbuscula</i> gulvit renlav	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
<i>Cladonia coccifera</i> kochenillav	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>Cladonia floerkeana</i> pinnlav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
<i>Cladonia furcata</i> rislav	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
<i>Cladonia gracilis</i> stängellav	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Cladonia portentosa</i> hedrenlav	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Cladonia rangiferina</i> grå renlav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>Cladonia uncialis</i> pigglav	+	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>Diploschistes scruposus</i> groplav	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Fuscidea cyathoides</i> klipplav (det. UA)	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-
<i>Fuscidea praeruptorum</i> mjöklipplav (det. UA)	-	-	-	-	+	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>Hypocenomyce scalaris</i> flarnlav	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Hypogymnia physodes</i> blåslav	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lasallia pustulata</i> tuschlav	+	2	-	-	-	2	-	2	-	-	-	1	2
<i>Lecanora arctophila</i> strandkantlav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
<i>Lecanora heliopis</i> saltkantlav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
<i>Lecanora intricata</i> sprickkantlav	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lecanora orosthea</i> (det. UA)	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lecanora polytropa</i> blekgul kantlav	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lecanora rupicola</i> grådaggig kantlav	+	-	-	1	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Lecidea fuscoatra</i> rutlav	+	-	-	2	-	2	-	2	-	-	-	1	-

Art	1b	1h	2	3	4	5	6	7	8	9l	9v	10	11
<i>Lecidea lithophila</i> rostskivlav (det. UA)	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lecidea</i> cf. <i>swartzioidea</i>	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lepraria borealis</i> ljus rosettmjöllav	+	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>Lepraria lobifcans</i> lucker mjöllav	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Lepraria membranacea</i> mjöllav	+	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>Lichina confinis</i> tånglav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>Melanelia fuliginosa</i> glänsande sköldlav	+	-	-	-	-	-	-	1	-	+	-	-	-
<i>Miriquidica deusta</i> svedskivlav	+	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>Neofuscelia loxodes</i> knölig sköldlav	+	-	-	-	-	-	+	-	-	+	-	1	-
<i>Neofuscelia pulla</i> mörkbrun sköldlav	+	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1
<i>Parmelia omphalodes</i> letlav	+	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>Parmelia saxatilis</i> färglav	+	-	-	-	-	2	+	2	+	+	-	1	-
<i>Pertusaria aspergilla</i> grönig stenporlav	-	-	-	-	+	1	-	-	+	-	-	-	-
<i>Physcia caesia</i> stoflav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>Physcia dubia</i> mångformig rosettlav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Physcia tenella</i> var. <i>marina</i> finlav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>Platismatia glauca</i> näverlav	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Porina chlorotica</i>	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Porpidia tuberculosa</i> (det. UA)	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Porpidia</i> sp.	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Protoparmelia badia</i> kastanjebrun kantlav	+	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>Protoparmeliopsis muralis</i> kvartslav	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-	-	-	-
<i>Psilolechia lucida</i> citrongul skivlav	-	-	1	-	-	-	-	1	+	-	-	-	-
<i>Ramalina polymorpha</i> fågeltoppbrosklav	-	-	-	-	-	-	-	1	-	+	-	-	-
<i>Rhizocarpon geographicum</i> kartlav	+	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
<i>Rhizocarpon lecanorinum</i> kragkartlav	+	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	1	1
<i>Rhizocarpon obscuratum</i> mörk kartlav	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>Rinodina gennarii</i> kustkrimmerlav	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>Schaereria fuscocinerea</i> mörk skivlav	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>Tephromela atra</i> svart kantlav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Umbilicaria polyphylla</i> glatt navellav	+	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-
<i>Verrucaria maura</i> saltlav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-
<i>Xanthoparmelia conspersa</i> kaklav	+	-	-	-	-	1	+	1	-	-	-	1	1
<i>Xanthoria aureola</i>	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>Xanthoria candelaria</i> ljuslav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	+	-	-	-
<i>Xanthoria parietina</i> vägglav	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

Bilaga 2. Lavar, mossor och svampar funna på träd på Jordö

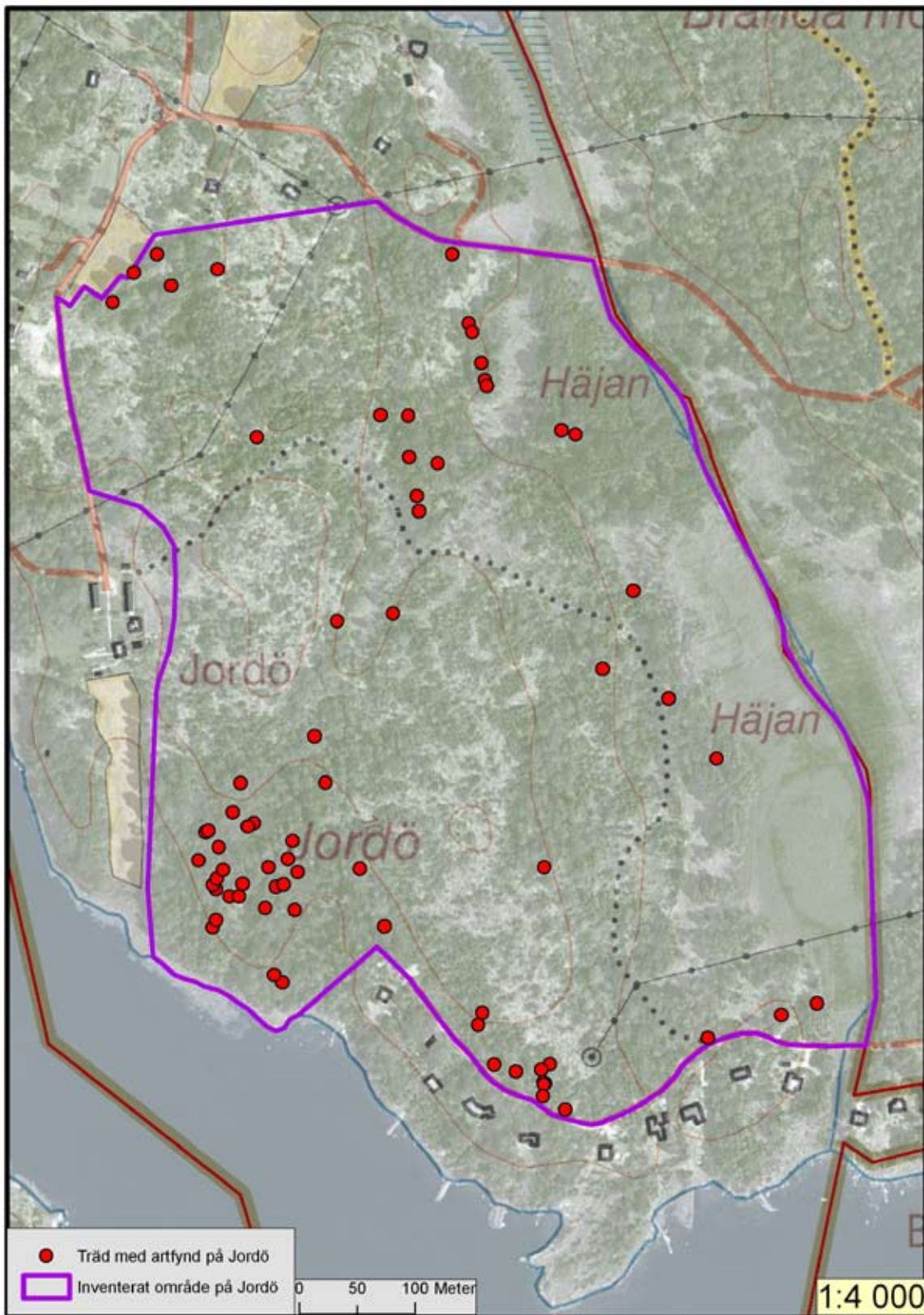

Fig. 3. Träd med artfynd på Jordö.

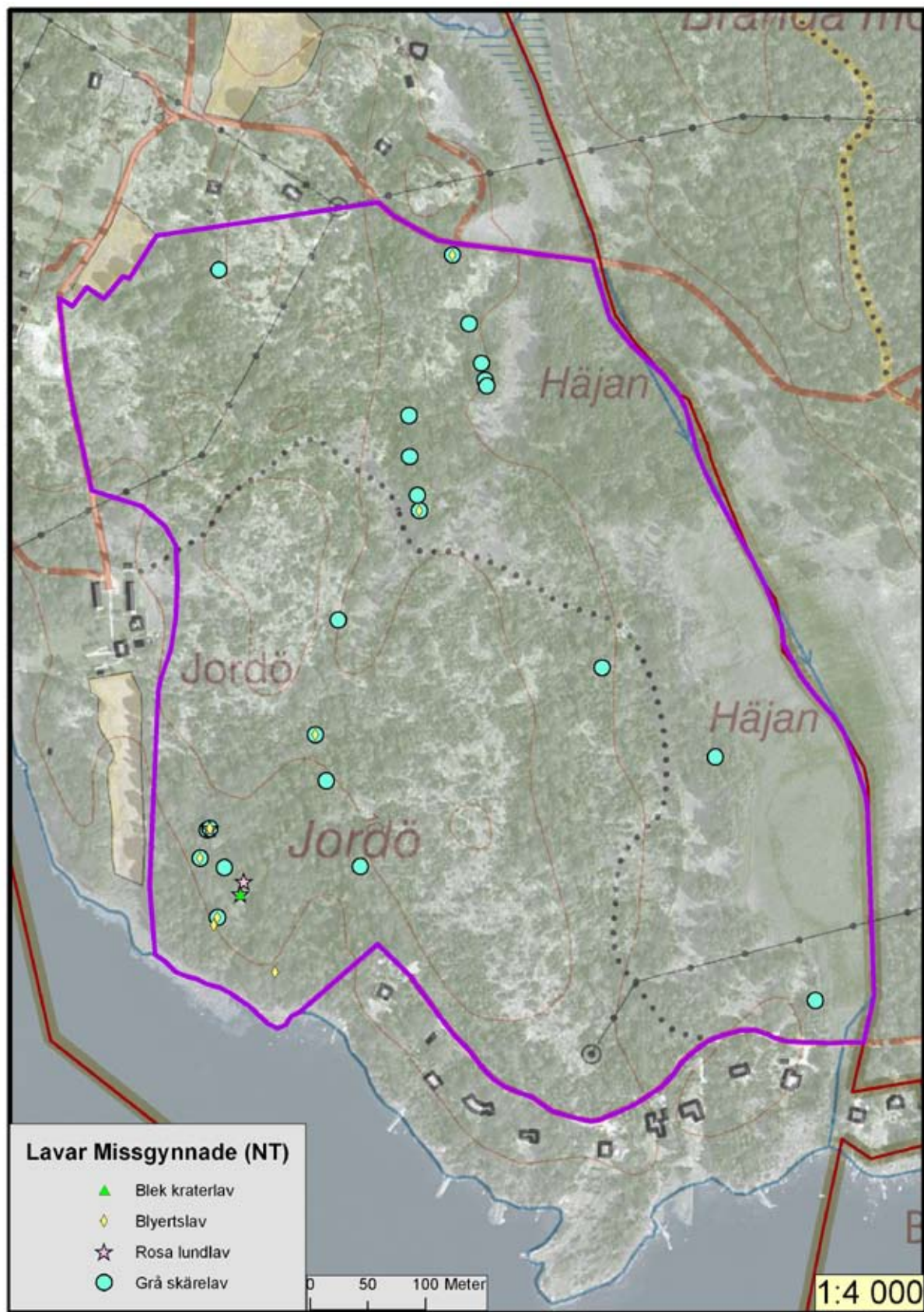

Fig. 4. Lavar i rödlistakategorin Missgynnad (NT) funna på träd på Jordö.

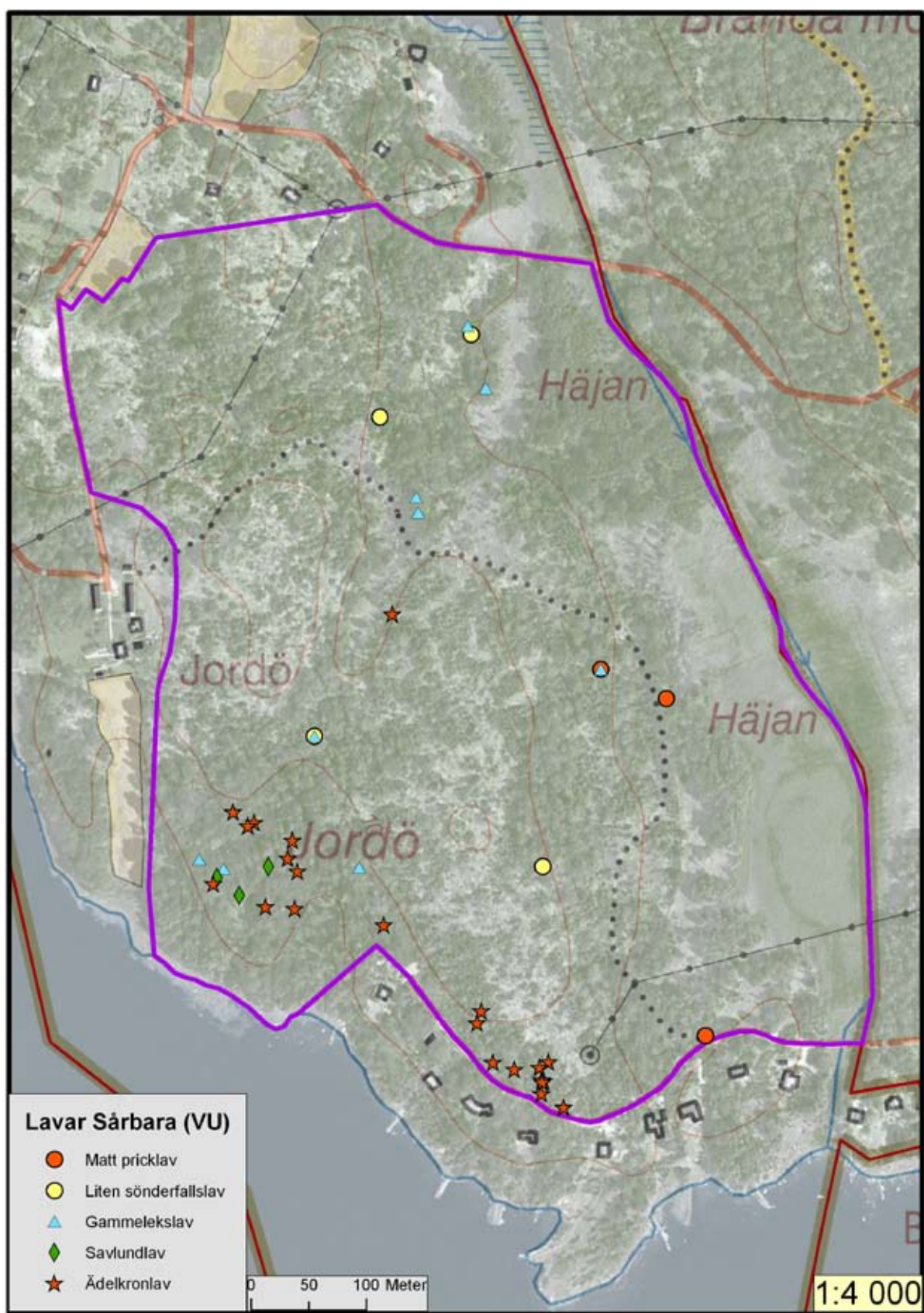

Fig. 5. Lavar i rödlistakategorin Sårbar (VU) funna på träd på Jordö.

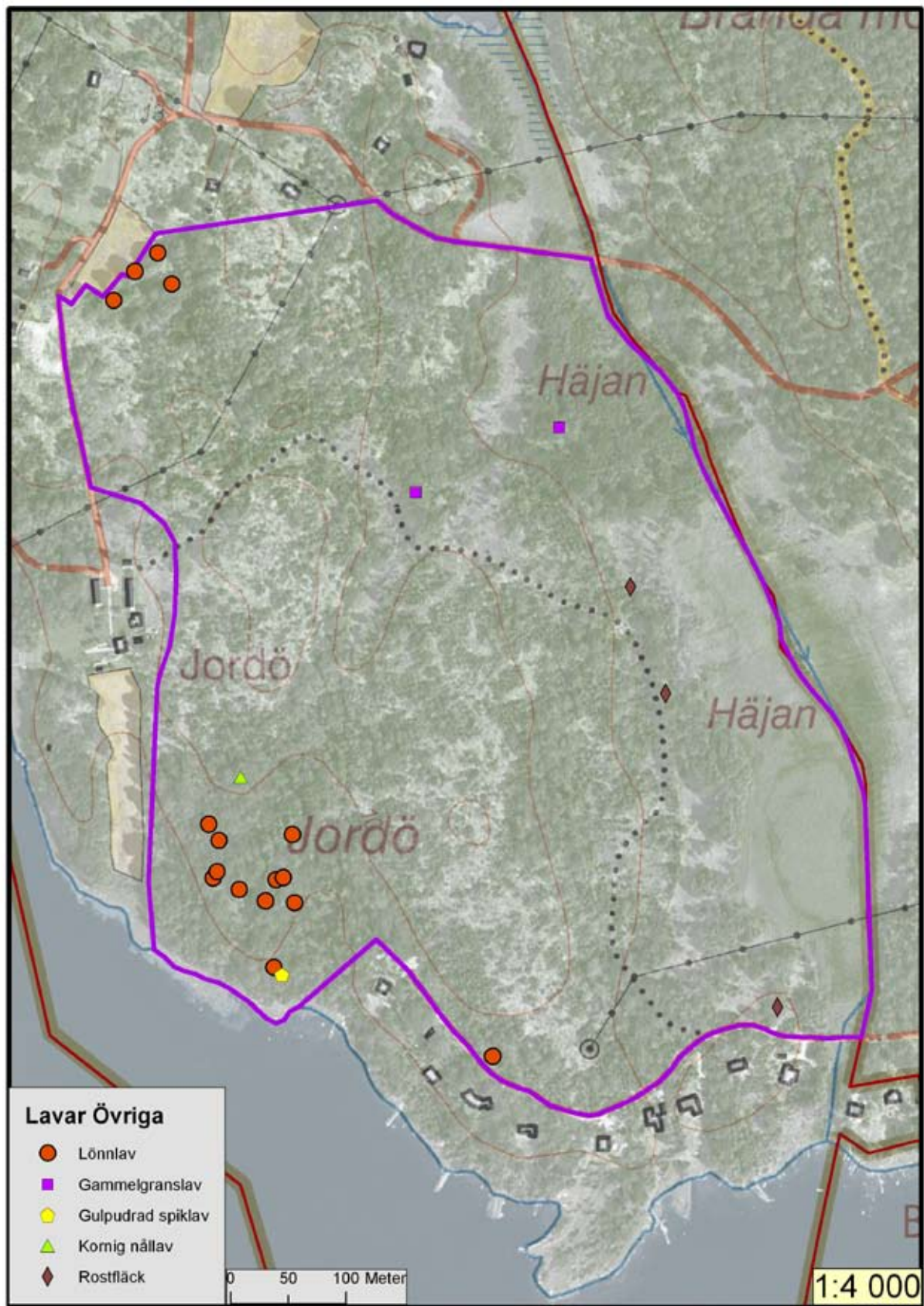

Fig. 6. Icke rödlistade lavar funna på träd på Jordö.

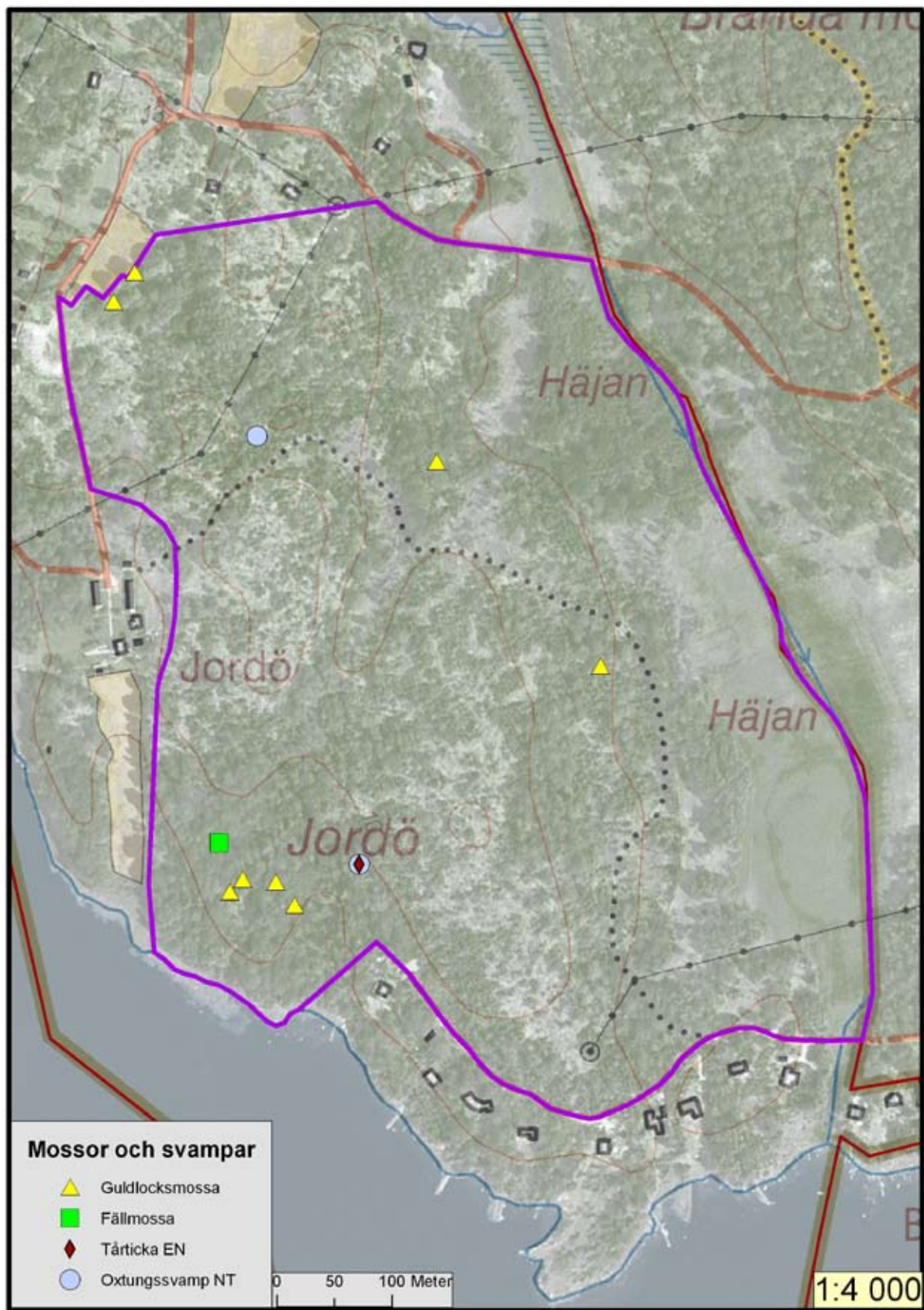

Fig. 7. Mossor och svampar funna på träd på Jordö.

371 86 Karlskrona
Telefon: 0455-870 00
E-post: blekinge@lansstyrelsen.se
www.lansstyrelsen.se/blekinge